

Jeffrey de Gier,
PhD, dipl. ECAR

Department of Clinical
Sciences of Companion
Animals, Faculty of
Veterinary Medicine,
Utrecht University
The Netherlands

J.deGier@uu.nl

FOKKERIJBEGELEIDING BIJ DE HOND: “GEBORTEBEGELEIDING”

Geboortebegeleiding bij honden is een mooie en uitdagende bezigheid. Vaak worden de veterinaire professionals geconsulteerd als er bij de eigenaar een gevoel bestaat van spoedeisendheid. Het hoofddoel van geboortebegeleiding daarom naast het vergroten van het aantal levensvatbaar geboren pups ook het geruststellen van de eigenaar waar dat kan. Het gehele geboorteproces wordt in drie stadia onderverdeeld: de ontsluitingsfase, de uitdrijvingsfase en de nageboortefase.

Tijdens het eerste contact is het van belang om vast te stellen in welk stadium van de geboorte een teef zich bevindt. Daarbij is de informatie die de eigenaar geeft van groot belang. Het begint met het uitvragen van de drachtlengte, bijvoorbeeld: “wat is het aantal dekkingen?” of “hoe is de vruchtbare periode vastgesteld? De drachtlengte is gemiddeld 61,4 dagen vanaf de dag van de vruchtbare dekkingen. Ras, grootte van de teef en aantal pups hebben invloed op de drachtlengte ⁽¹⁾. Verder is het van belang om te weten of en hoe de dracht is vastgesteld en of er betrouwbare informatie is over het aantal te verwachten pups. Al deze informatie helpt bij het inschatten hoe groot de kans is dat de geboorte werkelijk gestart is of dat het om bijvoorbeeld abortus gaat.

Bij teven waarbij nog geen pups geboren zijn is het meest betrouwbare voorteken voor een naderende geboorte een kortdurende daling van de lichaamstemperatuur, doorgaans ruim 1 °C. Na deze temperaturodaling start de geboorte meestal binnen 24 uur. De temperaturodaling valt samen met de snelle daling van de plasma progesteronconcentratie. Deze snelle hormoonverandering zorgt ervoor dat de geboorte op gang komt. Het is dus verstandig om eigenaren te adviseren om vanaf dag 55 van de dracht driemaal daags de rectale temperatuur van de teef te meten, zodat deze temperaturodaling niet gemist wordt.

Andere voortekenen zoals nestbouwgedrag, melkgift, onrust en minder eten zijn minder betrouwbaar gekoppeld aan de start van de geboorte. Vaginale uitvloeiing die kort voor de geboorte gezien wordt varieert van slijmig, vaak afkomstig van

de baarmoedermond, tot vruchtwater en het is daarom van belang om informatie daarover goed uit te vragen.

Het hebben van persweeën (buikpers) is een belangrijke indicator van de uitdrijvingsfase en daarmee één van de criteria op basis waarvan spoedeisendheid wordt vastgesteld. Ook het geboorteverloop tot op het moment van consultatie, inclusief intervallen tussen pups en vitaliteit van de pups, geeft belangrijke informatie. Een teef moet tijdens de geboorte altijd aan de dierenarts worden aangeboden voor aanvullend onderzoek in de volgende situaties:

- Als een teef krachtig perst en de pup wordt niet binnen 30 minuten geboren (bij een eerste pup kan 45 minuten gewacht worden).
- Als er tussen 2 pups 1-2 uur zwak geperst wordt zonder dat er een pup geboren wordt.
- Als er na de geboorte van 1 of meerdere pups 2-3 uur helemaal geen persen wordt gezien terwijl nog niet alle pups geboren zijn en de teef verder geen zieke indruk maakt.
- Als er tijdens de geboorte afwijkende vaginale uitvloeiing gezien wordt.

Uiteraard moet elke hond die tijdens de geboorte ineens ernstige ziekteverschijnselen vertoont ook onderzocht worden.

Tijdens het onderzoek van een hond waarbij de geboorte niet vordert is, naast de algehele gezondheid van de teef zelf, de conditie van de pups van groot belang. Als er sprake is van foetale stress dan kan dat de beslissing om te kiezen voor een keizersnede in plaats van medicamenteuze of obstetrische methoden om een teef te verlossen ondersteunen. De hartfrequentie van de pups kan een indicatie geven of de zuurstofvoorziening van deze pups tekort schiet. De foetale hartfrequentie (FHF) is met behulp van echo goed vast te stellen. Een FHF > 180 / min. wordt als normaal beschouwd, een beduidend lagere FHF kan een indicatie zijn van foetale stress. De interpretatie is echter lastig, omdat bij pups die niet in de problemen zijn de hartfrequentie tijdens de geboorte in de tijd erg varieert en voor korte perioden ruim

lager dan 180 / min. kan zijn ⁽²⁾. Het is dus van belang om het onderzoek voldoende lang te laten duren om het eventuele herstel van de FHF in beeld te brengen.

Na de geboorte moet snel een indruk verkregen worden van de toestand van de pasgeboren pup om accuraat te kunnen beslissen om hulp te verlenen. Zeker bij een keizersnede, waarbij in korte tijd vaak veel pups geboren worden, is het van belang om de pups die de meeste zorg nodig hebben te herkennen. Als hulpmiddel daarvoor is een voor de hond aangepaste APGAR scoresysteem ontwikkeld (Tabel 1) ⁽³⁾.

Tabel 1. Het voor honden aangepaste Apgar scoresysteem (spm = slagen per minuut, af = ademfrequentie). Naar Veronesi et al. (3)

Parameter	Score		
	0	1	2
Hartfrequentie	<180 spm	180-220 spm	>220 spm
Ademhaling	Geen vocalisatie, af <6 /min.	Weinig vocalisatie, af 6-15 /min.	Duidelijke vocalisatie, af >15 /min.
Reactie op prikkels	Geen	Grimas	Krachtig
Spiertonus	Slap	Enkele bewegingen	Krachtige beweeglijkheid
Kleur slijmvliezen	Cyanotisch	Bleek	Roze

Het scoren van de hart- en ademfrequentie, prikkelbaarheid, beweeglijkheid en kleur van de slijmvliezen geeft een getal waarmee de pups die een hoger risico lopen op sterfte te identificeren. Pups die er slecht aan toe zijn hebben vaak een ernstig zuurstoftekort met als gevolg een erg lage pH. Allereerst dienen de luchtwegen dan vrijgemaakt te worden, wat met een speciaal daarvoor verkrijgbaar slijmzuigertje prima kan. Daarna moet de ademhaling gestimuleerd worden en is het zinvol om extra zuurstof aan te bieden. Deze pups moeten niet te snel opgewarmd worden zodat de stofwisseling aanvankelijk vrij laag is waardoor o.a. de productie van zuren (lactaat) beperkt blijft. Een lage lichaamstemperatuur is in het eerste uur na de geboorte dus positief bij pups die een slechte APGAR score hadden. Ook de anesthesie heeft invloed op de zuurstofvoorziening van de pups bij geboorte. Het is daarom, afhankelijk van de

gebruikte anaesthetica, vaak nodig om de pups meteen na geboorte een antagonist toe te dienen (bijvoorbeeld naloxon). Het meest praktisch werkt dat door de verdunde antagonist met behulp van een druppelflesje in de bek toe te dienen. De werkzame stof wordt snel via het slijmvlies opgenomen.

Referenties

1. Mir F, Billault C, Fontaine E, Sendra J, Fontbonne A. Estimated pregnancy length from ovulation to parturition in the bitch and its influencing factors: a retrospective study in 162 pregnancies. *Reprod Domest Anim* 2011;46:994-8.
2. Gil EM, Garcia DA, Giannico AT, Froes TR. Canine fetal heart rate: do accelerations or decelerations predict the parturition day in bitches? *Theriogenology* 2014;82:933-41.
3. Veronesi MC, Panzani S, Faustini M, Rota A. An Apgar scoring system for routine assessment of newborn puppy viability and short-term survival prognosis. *Theriogenology* 2009;72:401-7